

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS
GENERAL DIRECTORATE OF ANTIQUITIES AND CULTURAL HERITAGE
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF THESSALY

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF IGOUMENITSA

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ | CONTRIBUTORS

Γενική επιμέλεια

Ιωάννης Χουλιάρης
αρχαιολόγος, προϊστάμενος ΕΦΑ Θεσπρωτίας

Κείμενα

Ιωάννης Χουλιάρης, Χριστίνα Γκάνια

Μουσειογραφική επιμέλεια

Μαρία Πάντου, Χριστίνα Γκάνια, Θεοδώρα Λάζου

Συντήρηση ευρημάτων

Αρετή Πρίγη, Βασιλική Ζώη

Φωτογραφίες

Γιώργος Μαλαμίδης

Μεταφράσεις

Βασιλική Λάμπρου

Γραφιστική επεξεργασία

Θεοδώρα Λάζου

Εκπαιδευτικά προγράμματα

Χριστίνα Γκάνια, Θεοδώρα Λάζου

Τεχνική υποστήριξη

Χρήστος Τόκας, Χρήστος Τσίπης

Λογιστική υποστήριξη

Άννα Μηνά

Με τη συμβολή των

Ιεράς Μητρόπολης Παραμυθιάς, Φιλιατών,
Γηρομερίου και Πάργας
Ιεράς Μονής Γηρομερίου

Με τη συνδρομή του

Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου Αθηνών

General co-ordination

Ioannis Chouliaras, *archaeologist*,
Director of the Ephorate of Antiquities of Thesprotia

Texts

Ioannis Chouliaras, Christina Gania

Museographical curators

Maria Pantou, Christina Gania, Theodora Lazou

Conservation

Areti Prigi, Vasiliki Zoi

Photographs

Giorgos Malamidis

Translation

Vasiliki Lamprou

Graphic design

Theodora Lazou

Educational programmes

Christina Gania, Theodora Lazou

Technical support

Christos Tokas, Christos Tsiptis

Accounting support

Anna Mina

With the contribution of

Holy Metropolis of Paramythia, Filiates,
Giromeri and Parga
Holy Monastery of Giromeri

With the assistance of

Byzantine and Christian Museum of Athens

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ

A TOUR THROUGH BYZANTINE THESSALY

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ | DECEMBER 2016 - 8 ΜΑΡΤΙΟΥ | MARCH 2017

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ

Η έκθεση «Περιήγηση στη Βυζαντινή Θεσπρωτία» αποτελεί οφειλόμενο χρέος στο βυζαντινό παρελθόν της Θεσπρωτίας και πραγματοποιήθηκε με την αγαστή συνεργασία της Εφορείας Αρχαιοτήτων Θεσπρωτίας με την Ιερά Μητρόπολη Παραμυθίας, Φιλιατών, Γηρομερίου και Πάργας και την Ιερά Μονή Γηρομερίου. Στα φορητά έργα που επελέγησαν προσπαθήσαμε να υπάρχει αντιπροσώπευση από γνωστά βυζαντινά και μεταβυζαντινά κέντρα της Θεσπρωτίας, όπως η Παραμυθιά, η Ουζντίνα και οι μονές Γηρομερίου και Καμίτσιανης.

Μοναδικά δείγματα της υστεροβυζαντινής τέχνης και χειρόγραφης παράδοσης αποτελούν η εφέστιος, αμφίγραπτη εικόνα του α' μισού 14^{ου} αιώνα της μονής Γηρομερίου, με την Παναγία Οδηγήτρια στην μπροστινή όψη και τους αποστόλους Πέτρο και Παύλο στην πίσω, και το χειρόγραφο δεσματόδετο περγαμινό τετραεγγέλιο (14^{ου} αι.) από την ίδια μονή.

Η μεταβυζαντινή ζωγραφική αντιπροσωπεύεται από το επιστόλιο και τα λυπηρά του τέμπλου του ναού της Κοίμησης της Θεοτόκου Ουζντίνας, χρονολογημένα το έτος 1655/6. Τη δεσποτική εικόνα της Ένθρονης Βρεφοκρατούσας από το δεύτερο τέμπλο του καθολικού της μονής Γηρομερίου που χρονολογείται το 1676. Το εικονίδιο της Παναγίας Οδηγήτριας του ύστερου 16^{ου} ή του πρώιμου 17^{ου} αιώνα και τις δεσποτικές εικόνες της Παναγίας Ελεούσας και του Χριστού Παντοκράτορα, όπως και τα βημόθυρα του τελευταίου τέμπλου της μονής Γηρομερίου, του 1824, το οποίο «χρυσώθηκε» το 1829.

Πολύτιμο κειμήλιο της μεταβυζαντινής κεντητικής αποτελεί ο χρυσοκέντητος επιτάφιος του μοναχού Αρσενίου, από εργαστήριο των Μετεώρων, ο οποίος κεντήθηκε το έτος 1587/8.

Εξαιρετικά έργα μικροτεχνίας συνιστούν οι δυο αργυρές λειψανοθήκες, η μια του έτους 1782 και η δεύτερη του 1783, που προέρχονται από τις μονές Αγίου Γεωργίου Καμίτσιανης και Γηρομερίου αντίστοιχα. Δυο σταυροί αγιασμού με ξυλόγλυπτο πυρήνα και αργυρεπίχρυσο πλαίσιο, ο πρώτος του 1794 και ο δεύτερος του 1917, και μια σφραγίδα με την επιγραφή «ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ» και χρονολογία 1791, όλα από τη μονή Γηρομερίου.

Τη συλλογή του Γηρομερίου συμπληρώνουν δυο νομίσματα, ένα οθωμανικό από χρυσό και άργυρο και ένας χάλκινος ανώνυμος φύλλης που χρονολογείται στα τέλη του 10^{ου} αιώνα με αρχές του 11^{ου} αιώνα, και δυο Ευαγγέλια με επάργυρη στάχωση, του έτους 1861 και του έτους 1919.

Από τα έγγραφα της μονής, φιλοξενούνται στην έκθεση το αντίγραφο της διαθήκης του Οσίου Νείλου του 1812, επί χάρτου και τα σιγίλλια των πατριαρχών Ιωάσαφ Β' (1560/1) και Μητροφάνους Γ' (1568).

The exhibition «A tour through Byzantine Thesprotia» is a debt owed to the Byzantine past of Thesprotia and a result of the good cooperation between the Eporate of Antiquities of Thesprotia, the Metropolis of Paramythia, Filiates, Giromeri and Parga and the Monastery of Giromeri. In selecting the objects exhibited, we have tried to ensure the representation of some of the well known Byzantine and post-Byzantine centers of Thesprotia, such as Paramythia, Ouzntina and the monasteries of Giromeri and Kamitsiani.

Unique examples of the late-Byzantine art and manuscript tradition are the efestios, double-sided icon of the first half of the 14th century from the monastery of Giromeri, with the Virgin Hodegetria on the main side and the Apostles Peter and Paul on the rear, and the leather bound Tetraevangelon parchment manuscript (14th century) from the same monastery.

The post-Byzantine painting is represented by the epistyle and the lypira of the iconostasis of the church of Koimisis Theotokou in Ouzntina, dated in 1655/6; the despotic icon of the Enthroned Virgin and the Child from the second temple of the katholikon of Giromeri, dated in 1676; the small icon of the Virgin Hodegetria of the late 16th or early 17th century and the despotic icons of the Virgin Eleousa and Christ Pantocrator as well as the Holy Sanctuary doors of the most recent temple (1824) of the monastery of Giromeri, gilded in 1829.

A precious relic of the post-Byzantine art of embroidery is the gold embroidered epitaphios crafted by monk Arsenios from a Meteora workshop in 1587/8.

Excellent miniature works are the two silver reliquaries, one of 1782 and the other of 1783, coming respectively from the monasteries of St. George in Kamitsiani and of Giromeri; two sanctification crosses with wooden core and silver gilt frame, the first of 1794 and the second of 1917, and a seal with the inscription "ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ" dated in 1791, all from the monastery of Giromeri.

The collection from Giromeri complete two coins, an ottoman gold and silver one and a bronze anonymous follis dated to the late 10th - early 11th century, and two Gospels of 1861 and 1919 with silver plated bindings.

The exhibition hosts two of the most important documents from the same monastery, namely a copy in paper of the testament of St. Neilos dated in 1812 and the sigillia of patriarchs Ioasaf II (1560/1) and Mitrofanis III (1568).

Αργυρή λειψανοθήκη | Silver reliquary (1782)
I.M. Αγ. Γεωργίου Καμίτσιανης | Mon. of St. George Kamitsiani

Ένθρονη Παναγία Βρεφοκρατούσα
Enthroned Virgin and the Child
(τέλη 16^{ου} - αρχές 17^{ου} αι.) | (late 16th - early 17th c.)
I.M. Γηρομερίου | Mon. of Giromeri

Ένθρονη Παναγία Βρεφοκρατούσα |
Enthroned Virgin and the Child (1676)
I.M. Γηρομερίου | Mon. of Giromeri

Τετραεγγέλιον επί μεμβράνης | Tetraevangelon
(14^{ου} αι. / 14th cent.)
I.M. Γηρομερίου | Mon. of Giromeri

Χρυσοκέντητος Επιτάφιος Παραμυθίας
The gold embroidered Epitaphios of Paramythia (1587/8)